

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

A Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

A kepe a Székelyföldön. *)

Az erdélyi rom. kath. statusgyűlés, 1883-ki október 11-én tartott ülésében, a nagy-kászoni egyházközségnek a kepe arányosb kivetése iránt benyújtott folyamodványára elutasító választ adott ugyan, de a folyamodókat egyszersmind arról határozta értesíteni, hogy a kepefizetés eddigi rendszerének érvényben tartása mellett ezen kérdés alapos tanulmányozására egy bizottságot küldött ki, a tolyamodókat pedig ezen kérdés végleges és jogérvényes szabályozásáig várakozásra és kötelezettségek pontos teljesítésére utasítja.

Ezuttal egyszersmind a megyék különböző viszonyaira való tekintettel négy bizottság és ezek tagjaiul a következő statusgyűlési tagok küldettek ki:

Csikmegyéből: Buzás Mihály, Koncz István, Horváth Károly, egyháziak. Mikó Bálint, Madár Imre, Kedves Tamás, Mihály Ferencz, Mikó Árpád, világiak.

Háromszékmegyéből: Bálint Károly, Bálint László, Kovács Simon, egyháziak. Pötsa József, b. Apor Gábor, Seéthal Ferencz, Künle József, dr. Bánfy Zsigmond világiak.

Marosmegyéből: Kovács Ferencz, Jung-Cseke Lajos, egyháziak. B. Apor Károly, Gecző János, Máriaty Albert, világiak.

Udvarhelymegyéből: Demeter Endre, Andrásy József, egyháziak. Dr. Török Albert, Ugron Gábor, Szabó Dénes, Soó Károly, világiak.

1884-ben a statusgyűlés szept. 24-én tartott III. ülésében (39. jk. sz. a.) püspök ur ő nmlga felhívja a statusgyűlés által a kepe-ügy tanulmányozására kiküldött bizottságokat, hogy eddigi munkásságukról jelentést tegyenek. Miután e bizottságok s több statusgyűlési tagnak felszólalásából az derült ki, hogy a kepe-ügye koránt sincs azon stádiumban, hogy a statusgyűlés benne bármily határozatot hoz-

hasson, a kiküldött bizottságok — elhalt Demeter Endre helyébe Jung-Cseke Lajosnak és a csiki bizottságba Márton Ferencznek és dr. Éttes Károlynak való beválasztatása után — felhívták, hogy a tanulmányozást folytatván, egyöntetű eredményre jutni törekedjenek, más szakfériakat is a tanácskozásba meghíván, sőt a többi vallásfelekezetekkel is e tekintetben értekezvén.

A kiküldött négy bizottság előbb külön, azután 1885-ki szept. 19-én együttesen tartott vegyes gyűléséből jelentését püspök ur ő nmlgának betérjesztvén, ő nmlga azt azon észrevétellel mutatta be a statusgyűlés szept. 23-án tartott III. ülésében, hogy az a statusgyűlést megelőzőleg oly rövid idővel jutott kezébe, hogy még egyszeri átolvasására sem szakaszhatott időt, annál kevésbbé a benne foglalt javaslatok méltánylására; azért minthogy különben is a trienti zsinat határozatainak értelmében köteles e munka felől, papi javadalmak álváltoztatásáról levén benne szó, káptalana véleményét meghallgatni, nem látja annyira előkészítve az ügyet, hogy most rögtön tárgyalás alá lehessen venni, azt javasolja, hogy a statusgyűlés fejezze ki elismerését a kiküldött négy bizottságnak a benyújtott munkálat létrehozásában tanúsított buzgalmaért s adja át e munkálatot a püspöknek, a ki amugy is főpásztori gondjai egyik legfontosbikának tartja a püspöki megyebeli lelkészek kellő javadalmazása iránt gondoskodni.

Igy tehát e nehéz ügy még mindig az elkészítés stádiumában lévén, jelen igénytelen véleményemmel talan magam is járulhatok megoldásának előmozdításához.

És itt szükségesnek tartom megjegyezni, hogy mielőtt a kiküldött bizottságok munkához fogtak volna, Gecző János maros-vásárhelyi kir. táblai tanács-elnök a székelyföldi rom. kath. lelkészek és kántortanítók kepe-javadalmazása megváltoztatásának szabályozását illetőleg egy nagy gonddal irt javaslatot készített és azt indokolásával együtt több könyomatu példányban a bizottságok tagjai között szétosztotta. Minthogy a bizottságok némelyike Gecző

*) Veszely K. prépost-plébános urnak, társulatunk elnökének a jelen statusgyűlés elé terjesztett elaboratuma, mely külön lenyomatban is megjelenvén, melegen ajánljuk t. olvasóink figyelmébe. Szerk.

ános e munkálatát vette fel alapul, a bizottságok különböző véleményeinek megismertetését e munkálaton kezdem.

Gecző János a képét, mert királyi adomány természetével, vagy urbéri jelleggel nem bír, nem tartja dézmnak, de párbérnek sem, hanem a Székelyföldön fejlődött oly intézménynek tekinti, mely az egész magyar birodalomban törvényesen fennálló rendszertől eltérve a lelkészt híveivel szemközt ezeknek egész terményjövedelmében több mint osztályos társsá tette. A képének nyomós okokból csak átváltoztatását s ennek idejét és módjait is csak permissiv intézkedés után mondja megengedhetőnek, az átváltoztatás főalapját abban állapítván meg, hogy a kötelezett évi készpénz vagy átengedett jövedelem évi összege egyenértékű legyen azon tiszta jövedelemmel, melyet a legközelebbi 5 évi javadalom értékéből kiszámított egy évi átlag eredményez. Egyszersmind szabályzatot is dolgozott ki, mely szerint az átváltoztatás — véleménye szerint — megtörténhetnék.

A háromszéki bizottság elvben elfogadja Gecző János javaslatát, de a kivételre vonatkozó némely eltérő nézetét a kiküldött bizottságok közös ülésében kívánja majd előadni.

A marosi bizottság a képét dézmnának tekinti és azért azt országos megváltás alá tartozónak mondja s azt indítványozza, hogy e kárpótlás kieszközlése végett memorandum terjesztessék az országgyűlés elé.

A csiki bizottság a jelen kepe-rendszert, míg az országilag véglegesen rendeztetnék, főtartandónak véli, annak alapjának való megmozgatását veszélyesnek tartja; de a kepe beadásának módozatát addig is egy igazságos arányosítás által kívánja megváltoztatni, mire nézve azt javasolja, hogy a kepe-fizetők hat osztályba soroztassanak s az első osztályiak 6, azután lépcsőzetesen 5, 4, 3, 2, 1 kalongyát fizessenek, a tehetősb hitközségek pedig a természetben kiszolgáltatni kellett képét egyenértékű pénzfizetésre ideiglenes, bizonyos évekre kötött szerződés mellett átváltoztatni köteleztessenek stb.

Az udvarhelyi bizottság a természetbeni fizetés mellőzésével az általános kötelező átváltoztatást hozza javaslatba; a részleges megváltást nem tartván célra vezetőnek, indítványozza: küldessék ki egy 12 tagu bizottság, mely érintkezésbe lépjen a székelyföldi nem katolikus egyházak hatóságával, szólítsa fel azokat egyöntetű eljárás és tervezet elkészítése céljából hasonló bizottság kiküldésére stb. Végül készítsen emlékiratot, mely a törvényhozás előtt igazolja, hogy a kepe a tizednek helyettese volt, tehát állami megváltás tárgyát kell képeznie.

A négy bizottság 1885-ki szeptember 10-én Gyulafehérvárt együttes tanácskozást tartván, a többség az udvarhelyi bizottság indítványát fogadta el.

E különböző véleményekhez sorakozik dr. Éltes Károly kolozsvári apátplébános folyó évi jul. 7-én irt és püspök ur őnmághoz benyújtott munkálata, mely a marosi bizottság véleményének alap gondolatával, egyetértvén, a képét a marosi elaboratumnál terjedelmesb apparatussal a dézmnával egytermészetűnek s azért országos megváltás alá tartozónak mondja és vitatja.

I.

Nincs szándékom e vázlatosan megismertezett vélemények tüzetes bírálatába bocsátkozni. Megelégszem fel-tüntetésével annak, mily eredményre jutottam e nevezetes és kényes ügy tanulmányozása közben.

Először is azt a kérdést tettem fel magamnak: Mí a kepe? Es a választ rá azon a földön kerestem, a hol a kepefizetés szokásban van, és azoktól igyekeztem felvilágosítást nyerni, kiktől annak rendezése függött. És a választ, a melyet kaptam, így hangzik:

A kepe, mely bérnek is nevezetik, sem nem dézma, sem nem földhöz kötött teher, hanem régi szokáson s ebből fejlődött jogon, országos törvényeken és egyezményeken alapuló személyi teher, melynek mint egyházi intézménynek rendezése, az erdélyi receptik törvények által biztosított autonómiaja folytán, nem a világi törvényhozás, hanem a recenták főegyházi hatóságainak elhatározása alá tartozik. Ugyanis

Hogy a kepe személyi teher, bizonyítják:

1. a generalis Vicarius, Csik-Gyergyó és Kászon papsága, felsőbb tisztviselői és különösen királyhalmi Petki István ama székek fő-király bírása hozzájárulásával 1643 ik évi ápril 5-én Szent-Györgyön kelt határozatok, melyek emberi emlékezetet meghaladó constitutióknak mondatnak és a pap és diák bériről szóló második fejezet elején ezt tartalmazzák:

„Mivel az egyházi ember minden rendbéli embernek egyaránt való szükséges lelkipásztora, szolgálója, mind szabad embernek, mind jobbágyoknak egyaránt szolgálmin-dennek: egyaránt való bérrrel tartozik minden az alább megírt mód szerint.“

2. Főtisztelendő Z.-belébi Bertalan generalis Vicarius beléegyezésével, a tisz. háromszéki papság és mélt. Zabolai Mikes Mihely sepsi, kézdi és orbai három-székek, valamint Miklósvár főkapitánya és Háromszék összes kath. magnásai, nemesi és vitézlo rendjei jelenlétében a Sár-falván 1695-ik évi augusztus hó 14-én tartott gyűlésben határozottatott:

„7. A kik pedig jus patronatust praetendálnak, megadván a közönséges bért papnak, deáknak, hogy ne csak titulárisok legyenek, méltó, hogy bővebben mutassák devotiojokat, a közönséges béren kívül is adván.“ Tehát nem földjeik mennyisége, hanem személyök minősége jöve itt tekintetbe.

3. Főtisztelendő Antalfi János Csik-Gyergyó és Kászon esperese és cs.-szent-györgyi plébános, mint generalis Vicarius a Csik-Somlyón 1710-ki szept. 24-én a t.-csiki papsággal, a tek. nemesek, al-király-bírák és ünlökkel tartott gyűlésben hozott határozatainak 8-kában így rendelkezik:

„Mivel nagy controversia vagyon az egyházi emberek béradása iránt, némely megyékben nem akarván a jobbágyok egész bért adni, noha módjuk volna benne; azért végeztetett ez is, hogy mivel az egyházi személyek nemes, szabad, jobbágy személyeknek egyaránt szolgál-nak, adjanak egész bért. Ugy az özvegyek is (cum qualitate a supremo iudice regio ad hoc punctum adjecta) si capaces viduae et coloni comperiantur.“

4. Hogy ez általánosan ismert constitutiók idézésében hosszadalmas ne legyenek, annak megerősítésére, hogy

a kepe nem föld, hanem személyi teher, legyen elég még arra utalnom, hogy a fönnidézett 1643-iki constitutiók szerint az olyan özvegy, kinek jó segéd-fia, vagy szolgálója, vetése, marhája vagyon, egész bérrel tartozik; ha pedig sem fia, sem szolgálója, hanem csak magára vagyon, vetése, marhája is vagyon, fél bérrel az olyan is tartozik; hogy a kik farsangban vagy Sz. György nap tájban házasodnak, abban az esztendőben csak fél bérrel tartoznak (mivel az egyházi emberek is Sz. György nap tájban kezdik szolgálataikat) annak utánna a következőkben tartoznak egész bérrel; hogy a kiknek földbirtokuk nem volt, készpénzül fizették a bért, a mely ez esetben oszporának (aes paratumnak) nevezetik; mi hasonlólag tanuskodik, hogy a kepe kivetését nem a föld, hanem a személy körülményei szabályozták.

5. A székely katonai határőrség felállítására után panasza emeltevén a nagy-szebeni főhadiparancsnokság által az iránt, hogy a székely lelkészek a szülőikkel együtt lakó házas fiukat kepe-fizetésre kényszerítik, egy (l. az 1777-ki július 10-ki gubernialis kényszerítést) udvari leiratban az nagyatik meg az erdélyi főkományszéknek, hogy kutasssa ki 1-ször azt, hogy általánosan azon esetben, ha valakinek két házas fia van, miként fizetik ezek a kepe-t? és különösen miként azon birtok után, melylyel a fiuk vagy azok nejei külön bírnak? 2-ször, mily gyakorlat divik erre az esetre nézve a székely határőri katonáknál? 3-ször, megszerezni rendeli hiteles másolatát az 1726. aug. 1-én és az 1732-ki aug. 14-én kelt constitutióknak, melyek állítolag azt tartalmazzak, hogy a házas fiuk külön kepe-t tartoznak fizetni, és az erre vonatkozó, hozzá beérkezendő jelentéseket az erdélyi püspökkel is közölve, kimérintő információt küldjön fel.

Mellözvén itt a General-Commando, a Gubernium és a hitfelekezetek egyházi főhatóságai közt ez ügyben hosszasan folytatott tárgyalásokat, melyeknek az volt a vége, hogy az idézett hatóságok közt megállapított kiegyezés folytán kelt azon határozat nyerte meg a legfelsőbb megerősítést, miszerint a szülőikkel közösen lakó katonai házas fiak csak oszporát fizessenek: legyen elég ezen I. kérdésünkre nézve felemlitenünk azt, hogy gróf Batthyány Ignác erdélyi püspök a fönnidézett udvari leiratban követelt, 1781-ki decz. 5-én a Guberniumhoz intézett fölterjesztésében, hivatkozván a régi és különösen a Mártonfi György püspök által 1717. apr. 9-én megerősített constitutiókra, azt mondja, hogy a kepe a róm. kath. lelkészek törvényes föntartására és javadalmazására ősi idők óta megállapított oly fizetés, mely országos törvényen és legmagasb rendeletken alapszik, s melynek semmi vonatkozása, semmi hasonlatossága nincs a dézmával.

6. A bécsi cs. kir. miniszterium 1851-ki jul. 21-én 1728/1469. sz. a. a magyarországi ideiglenes helytartó által egyetértve a hercegprímással a magyarországi párbérről és stóláról készült azon tervezetet, mely egy hozandó törvény javaslatául volt szolgálendő s mely a párbért — hol az készpénzül fizettetik, eredeti értékben, t. i. conventiós pénzben fizetendőnek, a hol pedig természetben fizetett, ott azután is természetben adandónak véleményezte, az akkori erdélyi cs. kir. katonai és polgári kormányzósággal a végett közölte; hogy ez meghall-

gatva az illető r. kath. ordinariatust, adna véleményyt arról, ha vajjon hasonló viszonyok léteznek-e Erdélyben és a fönneintett tervezet ki volna-e terjeszthető Erdélyre is. A nevezett kormányzóság Kovács Miklós Erdély b. e. püspöke azon véleményének vétele után, melyben többek között azt kéri, hogy a kepe maradjon meg szokásos normájában és a stóla emeltesse vátoról conventiós pénzre, a régi Gubernium és General-Commando levéltáraiból összeszedett okmányok alapján 1851-ki decz. 8-án 21735. sz. alatt egy terjedelmes jelentést terjesztett fel a bécsi miniszteriumhoz, melynek első pontjában — a többiekre majd véleményem harmadik részében fogok reflectálni — maga is arra is eredményre jutott: „dass die Abgabe der Capetien im Seckerlande als eine freiwillige fromme Stiftung vor mehreren Jahrhunderten bei einzelnen Gemeinden begonnen und bis zum Jahre 1695 als ein freiwilliger zum Unterhalte der Curat Geistlichen gehöriger Dotationsbeitrag der Gemeinden auf Grund des Consuetudinar-Rechts bestanden hat, welches später auch durch das Landesgesetz anerkannt und zugesichert worden ist, namentlich . . .“ és itt felsorolja az illető régiebb és újabb constitutiókat és az azokat megerősítő erdélyi országos törvényeket.

7. Erdély volt nagynevű püspöke dr. Haynald Lajos ur ő nmlga, midőn a n.-szebeni cs. kir. katonai és polgári kormányzóság által ennek 1853. febr. 25-én 4506/506. sz. a. kelt átiratában arra kéretett föl, hogy a 6. pont alatt érintett, a miniszterium által újból sürgetett ügyben véleményyt maga is vele közölje, 1854-ki márcz. 2-án kelt fölterjesztése I. pontjában a régi constitutiókból, országos törvényekből, püspöki és legfelsőbb rendeletekből kimutatta, hogy a kepe a Székelyföldön oly önkéntes ájtatos alapítvány, mely a tizedtől már azért is egészen különbözvén, mivel a kepe bármily nagy termés mellett is a 3 kalangyát soha meg nem haladja, a tized pedig a termési mennyiséggel progressive emelkedik, egyes hitközségekben több századdal ezelőtt kezdődött és 1695-ig szokásból törvénynyé vált alapon a lelkészkezdő papság javadalmazására a községek által önként praestáltatott és később országgyűlési törvények, legfelsőbb rendeletek által is biztosított.

8. Midőn a Nagy-Szebenben 1863-ban tartott országgyűlés folyama alatt a Székelyföldön a papok és kántortanítók javadalmazására adatni szokott kepe megváltása iránt indítvány tétetett, miután az nemcsak a katolikusokat, hanem a helvét vallásuakat és unitáriusokat is közelel érdekelte, Haynald Lajos erdélyi püspök ur ő nagyméltósága, hogy mindnyájan jó előre az indítvány irányában közös magatartásban egyesülhessenek, báró Kemény Ferencz-czel abban egyezett meg, hogy egy közös értekezletet tartsanak, melyre részéről Keserü Mózes és Kedves István apátkanonokok lönek kiküldve. Ez értekezlet, mely 1863-ki nov. 28-án Kolozsvárt gróf Mikó Imre házában tartatott meg s melyen báró Kemény Ferencz mint einök, Keserü Mózes és Kedves István apátkanonokok a katolikusok részéről, gr. Mikó Imre és Bodola Salamon superintendens a reformátusok részéről; Kriza János superintendens és Nagy Elek az unitáriusok részéről voltak jelen, megállapodásának azon részében, mely kérdésünkre vonatkozik, így nyilatkozott:

„Hogy a kepe földteher és hogy az a megszüntetett

papi dézmához hasonlatos volna, egyáltalában valótlán s következésképpen a (n.-szében) törvényjavaslatbeli indokolásnak semmi alapja sincs. A papi tizedek, vagyis dézmák vagy egyenesen királyi adományból, vagy pedig tizedvételi jogból birt földes urak alapítványozásából származtak; azonban megjegyzendő, hogy a földbirtoknak csak egy bizonyos és sajátos osztlátját terheltek, kétséget nem szenved. Eredett ez a jogegyenlőségi elv törvényesítését megelőzőt korban, s fenallott ez valamint nálunk, úgy más országokban is, léteztet államszerkezetből, melynél fogva régibb kiváltságos, adómentes és adózó, tulajdonnal bíró és nem bíró osztályok keletkeztek s a mikor következésképpen oly földbirtokok is voltak, melyekkel természetök-nél fogva urbértartozási, vagy tizedfizetési terhek valának összekötve, következésképpen ezen terhek a földekkel együtt bárminő sorsu birtokosra is átmentek s innen birta legyen az ily természetű földeket bárki, nemes vagy nemtelen, adómentes vagy adózó, politikai joggal bíró vagy nem bíró, s bármely vallást követő, már a földnek bírása által ezen terheket hordozni, s illetőleg a valamelyik valláshoz királyi adomány vagy azonkívüli alapítvány nyomán kötött papi tizedet az illető vallásnak megadni tartozott. Itten tehát századokon keresztül szervezetté vált s az állam fizetésével összefonódott oly bonyolódott viszonyok léteztek, melyeket megoldani, kitisztítani s következésképpen a földbirtok egy bizonyos nemére súlyosult terhet megszüntetni, maguk a állam legfontosabb érdekei sürgetően követelték.

„Azonban egészen más viszony van a vallások bel-szerkezetében, itten a lelkiekben jogegyenlő egyesek képzvén a vallásos községet, nem alárendeltségi, hanem az egyházi személyek s a hívek közt kölcsönös kötelezett-ségi viszony létezik, s ha a lelkiekben tett szolgálatokért a hívek, kik azokat igénybe veszik, fizetést adnak, mely bérnek vagy kepenek nevezetetik, a dolog természetéből önként foly, hogy annak azon részéről, mely a nép által könnyebben fizethető természetéből áll, azt mondani, hogy a földet terheli, nem lehet és pedig annál kevésbbé, mivel a pap- és mesterbér valósággal nem is a földet, hanem az illető vallásbeli egyénnek személyét terheli azon viszonytól fogva, melyben papjával s mesterével áll; s hogy ez így van, megtetszik már csak abból is, hogy a kepefizető vallás hívek földbirtokai sem Székelyföldön, sem más helyeken nincsenek bizonyos egyházakhoz, mint a kepefizetés állandó alapjai s hypothékai kötvé, s innen, ha egy kepefizető más vallásra áll át, többé az előbbi papjának s mesterének kepe nem fizet, sőt ha oly más vallásu ecclesiához megy át, hol semmi bért nem fizetnek, vagy hol a természetbeli béradás nincs szokásban, vagy pedig oly vallásra tér, melynek az illető helységben ecclesiája nincs, ily kepe épen nem is fizet többé; hasonlóan ha egy kepefizető eladja más vallásbelinek a földbirtokát, a kepefizetés terhe nem megy át a föld megvásárlójára, de az eladó sem fizet többé természetbeli kepe; szint úgy van a dolog akkor is, ha a földbirtokát oly helységbe cseréli át, hol vallásának ecclesiája nincs, vagy pedig a kepefizetés nincs divatban stb. Mindez pedig nem lehetne, ha a kepefizetés terhe a földet terhelné, mi egyszersmind eléggé bizonyítja, hogy azoknak földbirtoka, kik jelenleg papjaiknak s mestereiknek egyházi szolgálá-

taikért természetnyérbért fizetnek, és azon földbirtokok közt, melyeken ex instituta urbéri, vagy tizedfizetési terhek feküdt, éppen semmi hasonlatosság nincs, s így mind az okalap, mind pedig az analogia hiányzik az államkár-pótlásra nézve.“

9. B. e. Fogarasy Mihály erdélyi püspök a gyergvó-szent-miklósi kepeváltás ügyében 1805-ki aug. 28-án 1981. szám alatt kelt s a kir. főkormányzósághoz intézett fölter-jesztésében — melyet alább lesz alkalmam bővebben idézni — így szól:

„A kepefizetés a legrégebb szokáson, conventiókon és országos törvényeken alapszik.“

10. A mit a Székelyföld lakosaitól és azoktól, kiktől ősi idők óta mai napig a keperendezése függött, kérdé-sünkre válaszul nyertünk, hogy t. i. a kepe személyi ter-her, azt Erdély leghírűvesb jogászai és történetirői is megerősítik.

Elég lesz ezekből Dósa Elek híres erdélyi jogtudóst és a halhatatlan emlékü történetirót Benkő Józsefet idéznem.

a) Dósa Elek jogtudor „Erdélyhoni Jogtudomány“ II. könyve 229. és köv. lapjain, hol az egyházi ingókról szól, és ezek közé 1. a sz. edényeket; 2. az egyházi fekvőkből származó jövedelmeket; 3. a kepeket; 4. a dézmát; 5. az alapítványi pénzeket számítván, a kepe és dézma közt különbséget tesz, a kepekről így szól:

„A kepe, mely bérnek is szokott nevezetenni, a papnak vagy oskolamesternek hallgatóik által szolgáltatni szokott fizetés, mely háromféle lehet, az A. C. 1. R. 5. Czime 1. czikke szerint vagy olyan t. i. „mely eleitől fogva rendszerint járni szokott“ papi jövedelem, vagy olyan, mely esztendőnként „szegődés szerint hol többülő, hol kevesülő fizetés“, vagy végre olyan, melyet a hallgatók közül valamelyik kénye szerint s ajándék gyanánt ad a papnak vagy mesternek stb.“

b) Benkő József kedves történetirónk „Transilvania“ című munkája I. R. II. köt. 197. lapján a lelkészek és kántortanítók fizetésének különböző módjairól értekezvén, a kepe nézve így szól:

„Reliquis in ecclesiis ipsimet auditores, ad normam constitutionum ac antiquorum usum pastorum salaria administrant, quae tritico, avena, frumento Indico, vino, pecunia, etc. pro diversis locis constant.“

II.

Azon kérdést illetőleg, hogy kik fizetnek kepeket és mit fizetnek? általánosan ismert dolog, hogy a Székelyföldön a teljes érvényben máig fennálló nemzeti constitutiók, püspöki rendeletek, országgyűlési törvényczikkek és legmagasb decretumok alapján a lelkészek és kántortanítók javadalmazására ősi idők óta minden gazda évi 12 kalangya őszi s ugyanannyi tavaszi gabonatermésből egész kepeket, t. i. három kalangya őszi s 3 kalangya tavaszi szalmás gabnát, — hat kalangya őszi s 6 kalangya tavaszi gabnaterméséből pedig fél kepeket köteles egyházi kepe cím alatt a lelkésznek és kántortanítónak adni.

A kiknek pedig hat kalangya búzánál kevesebb lesz, azok oszporát tartoznak fizetni.

Az özvegyek, kik önálló gazdaságot folytatnak, minden házas fiu, ki szülőitől különvált gazdaságot foly-

tat, a fönnebbi szabály szerint egész, vagy fél képét, vagy oszporát fizetnek.

Házas, de szülőkkel közös gazdaságot folytató fiuk oszporát fizetnek.

Termés hiányában mindenki egy kalangya őszi helyett egy vékát, és egy kalangya tavaszi helyett két vékát magul, vagy az akkori árfolyam szerinti készpénzül tartozik fizetni.

A fakepét illetőleg minden ember, valaki magának erdő, tartozik maga erejével egy jó szekér fát vinni, a marhálanok egy napi favágással tartoznak.

2. Kiknek a Maros vagy Olt vizén malmuk van, egész képével, ha kétkerekű a malmuk; ha egy kerekű, vagy patakokon van a malmuk, fél képével tartoznak.

3. Kereskedők és mesteremberek a jövedelmökhöz mért bért készpénzben fizetik.

(Folyt. köv.)

Egy pár szó a Földrajz tanításához.

Mi vagyunk néptanítók hivatva, hogy e hazának derék szorgalmas népe legyen, miért is fejlesszük első sorban az ők vallásos érzelmeit kitérvén minden tárgy előadásánál az Istennek irántunk való szeretetére, az ő jószágára, mindenhatóságára, egyszóval használjunk fel minden alkalmat, mi ez érzelm fejlesztésére befolyással van. Hogy pedig tanítványaink egyszersmint jó hazafiak legyenek, képezzük a hazaszeretet érzelmét, megértevévelők, hogy bármely állásu ember, — legyen az iparos, kereskedő, földmives vagy hivatalnok — csak ugy szereti hazáját, ha kötelességét hiven pontosan teljesíti. A hazaszeretet érzelmének ápolására, leginkább a történelem van hivatva, de mielőtt e tárgyra kerülne a sor kell, hogy a gyermekek ismerjék az édes haza földjét, melyen élnek; melyen bölcsőjök és sirjok van, s a melyet védelmezni — vérökkel is — szent kötelességök leend. A földrajz képezvén tehát a realismeretek első lépésőjét, e tárgy tanításához akarok szerény dolgozatommal hozzászólni. Új dolgokat azonban nem írok, hanem csakis azon ismereteimnek adok kifejezést, melyeket e tárgyról olvasás és a mindannapi gyakorlat által elsajátítottam.

Mint minden tanításnak, ugy a földrajz tanításának is a szemlélet képezi alapját; azért e tárgy tanításánál iparkodjunk lehetőleg mindent szemléltetővé tenni. Mivel pedig a szemlélet kétféle — közvetlen és közvetett — különösen nagy gondot fordítsunk az előbbire, mert ennek alaposágától függ az utóbbinak sikere. Addig míg honn a szülőföldet és környékét, iskolai séták alkalmával ismertetjük, kell nagy gondot fordítanunk e tárgyra; mert mihelyt ezentul mentünk, kezdetét veszi a közvetlen szemlélet, melynél a gyermek a mit tanul szemével a természetben nem látja. Mármost, ha közvetlenül a földnek azon részét, melyen lakik — a szülőföldet — elhanyagoltuk térképezés által ismertetni; mire jutunk ott, hol távolabb eső, nemlátható helyeket kell szemléltetni? Azon szomorú tapasztalatra, hogy a gyermek beszél sokat könyvszerint, de nem érti, tehát holt kincset bir. Erre azt mondaná valaki, hogy a könyviró az oka, mert ő aszerint tanított. De éppen itt van a baj, hisz a könyviró földrajzában nem-

csak nem is említi Cs.-Szt.-Simont, hanem az egész Csik-megyét 2-3 sorban leírja, s ezen eljárást követi majdnem minden megyénél. Hisz e szerint a csik-megyei gyermek megyéjéről csak a következő felelné: Csik-megye székhelye Csik-Szereda régi várral; nevezetes hely Borszék savanyuviz-forrással. (Balaton fele földrajz.) Már pedig, hogy saját megyéjéről csak annyit tudjon, az nem elég. Ujabbán a III-ik osztály számára, megyei földrajzok is kezdtek megjelenni, így megjelent Csik-megyének is a földrajza, — miért T. Józsa Sándor tanító urnak tartozunk köszönettel, — lehet megyei térképet is kapni; de mielőtt ezeket használhatnók saját módszerünk segélyével — bár általánosan — a szülőföldet, környékét, járást s végre a megyét ismertetnünk kell. Így szól egy pedagógiai elv: „közelebbiről térj a távolabbira“ s ha ezt a földrajzra alkalmazzuk — mint-hogy kell is — átlátjuk, hogy az iskoiateremből, s ebből kifolyólag saját falujából kell kiindulnia minden tanítónak. Első tehát az iskola terem, azután az iskola-udvar térképének a táblán való elkészítése, melynek végeztével a község és határanak készítsük el a térképét, kijelölvén rajta mindazon nevezetesebb épületeket s helyeket, melyek már előbb közvetlenül szemléltetve voltak. Ha ezt is áttanulmányozták alaposan ugy, hogy a térképen használt jegyeket s azok jelentőségét a gyermekek jól ismerik; vesszük a legközelebbi községeket, melyeket kirándulások alkalmával szemléltetünk, s elkészítjük a körüllevő községek, környék térképét.

Itt végződik a közvetlen szemlélet, miért a gyermekeket a környékben eső hegyek, folyók, tavak, halmok, völgyek, patakok, nevezetesebb épületek, műhelyek, gyárak, szóval minden földrajzi nevezetességekhez; melyek bárha kicsinyben is léteznek el kell vezetni s szemléltetni, mert csak így összehasonlítás által lesz fogalmak az országban s az egész földön előforduló nagyobb, de ezekhez hasonló földrajzi nevezetességekről. Itt kell tehát jól alaposan tanitanunk, mert az itt tanultak képezik az összes földrajzi ismeretek alapját; mivel a gyermek, ha a látottakat az előtte készített térképen szemlélteti, örömmel foglalkozik vele, miáltal megtanulja a térképet olvasni, s később midőn a nemláthatókat is ily alólban állitjuk szemei elé, a kellő magyarázat után, azt is érteni fogja.

A környék térképét az iskolában bővitjük, mingnem lesz belőlejárás. A járást összefoglaljuk a szomszéd járásokkal s elő áll a megye. Ha készen vagyunk vele a készített térképet összehasonlittatjuk a kész megyetérképével, azután elővesszük a megye földrajzát, s már-most bővebben, de újból hazulról kiindulva megtanulja a gyermek megyéjét. Megmutatjuk ezt a nagy falu abroszon s folytatjuk, míg lesz országos kerület, ország, birodalom, földrész stb.

Ehhez hasonló eljárást követnek Poroszország néptanítói, kik annyira gyakorolták tanítványaikat a térkép-olvasásban, hogy midőn a Francia-Porosz háboru alkalmával a Francziák megverettek, az érdemet a porosz tanítóknak tulajdonították. És miért? Azért, mert azelőtt jóval tanítványaikat hazafias szellemben nevelték s ezzel karöltve nagy gondot fordítottak a földrajz alapos tanítására. Midőn eljött a megpróbáltatás ideje, az egykori tanítványok, mint a haza védői állottak a sorban. Felvoltak fegyverkezve testileg, de lelkileg is, áthatva a hazaszeret-

tet lángjától, mert tudták, hogy az a föld, mely a kezökben levő kis papírra le van rajzolva az **ők hazájok**, s azt védeni szent kötelességök. S vették hasznát a térképnek? Igen, mert ennek segítségével mindenütt tudták tájékozni magukat, tudták mindég, hogy hol vannak, hová kell menni, s ha veszély közeledett tudták a menekülő irányt.

Vajjon, ha mi is ez eljárást követjük, nem teszünk-e hazánknak szolgálatot? De igen, és éppen ezért tartám idő-szerűnek most elmondani e tárgy iránti nézeteimet, hogy ha netán valaki, eddig alkalmazott módszerével e kellő eredményt nem érte el, a küszöbön lévő iskolai évben próbálja meg ezt. Több fáradság, de biztos siker fog lenni az eredmény, a mi akár ez, akár más módszer szerint, hogy az új iskolai évben, minden tanító-társamnak meglegyen, tiszta szivemből kívánom! . .

Kolumbán Ágoston, néptanító.

TÁRCZA.

P. Vitus szellemi hagyatékaiból.

Közi: **P. Győrfi Fidéi.**

(Harmat úrnak Tordán, a küldött bort köszöni.)

Csak ott esett mézes harmat,
De másutt nem akkoron,
A mikor a tavasz, n yár, ősz
Remekelt e jó boron.

Csupán ott volt kedvező lég,
A hol ez a bor termett,
Más szőlőker csak egressel
Rakott meg a természet.

Az áldott nap fényugára
Erre gyűjté melegét,
S rajta jól is betanulta
Megérlelő szerepét.

Belé költött Ázsiának
Illat-gazdag fűszere,
S így lett minden nyavalyának
Parancsoló gyógyszere.

A mézzel telt munkás méhek
Mikor erre repültek,
Minden gerezd szőlő szemén
Mézét osztva leültek.

Mikor a nap alkonyon volt
És gránit szint mutatott,
Akkor minden szőlőcseppnek
Sötét rózsaszínt adott.

Innen lett e drága bornak
Ize, színe, fűszere —
És a mi több mindezeknek:
Éltet nyújtó ereje.

Csak dugja el a Francia
Hirneves champagnerét
Feléri ez Maderának
Egész bora tengerét.

Csak elsáppad, elhalványul
Emmellett a ciprusi,
Csak háttérbe szorul minden
Becsémpészett rénusi.

Ha mondom is: hogy fő helyet
Foglal el a tokai,
De éltető erejére
Nem enged a „Tordai“

Szaporodjék szőlőjében
Az ilyen bor-csemete,
Örököljön tíz-tíz hordót
Apróbb nagyobb gyermeke!

Áldja az Ég gazdáját is
Legyen olyan, mint bora,
Hogy koronként évről-évre
Ha érkezik vén kora,

Legyen édes, legyen kedves
Még akkor is élete,
Hogy megmondja: örömenek
Estvét a kor nem vete.

Hogyis vetne, kinek teli
Ilyennel a negyvenes.
Fíryet hány az az életnek
Bárha lesz is hetvenes.

Noénak is a kulatsa
Ilyennel ált a szegen
Azért feküdt tudtán kívül
Az öreg ur részegen . . .

Ezt gondoltam, hogy elvettem
Szájamtól a poharat;
Éljen Harmat, s drága neje
Kedvesivel sok nyarat!

KISEBB KÖZLEMÉNY.

— **Vidéki levél.** Oláhláposbányán, 1886. szept. 9-én. Oltárkép felszentelés és jubileumi processió. Az oláhláposbányai parochia területén legközelebből kettős szép ünnepély; és pedig egyik Nagyasszonyunk, a másik pedig Kisasszonyunk, tehát mindkettő édes magyar hazánk égi patronájának ünnepén folyt le.

Horgospataka fiók-egyház hívei, már több éveken át ohajtották, hogy templomuk czimének megfelelő képpel díszíthessék fel oltárukat, de szegény anyagi körülményeik ezt nem engedték. Azonban az idő mindent meghozván, nekik is meghozta azon örömet, hogy összegyűjtött filléreiken egy oly gyönyörű Assumptio B. M. V. olajfestésű képet szerezhettek be Szüts és Társa budapesti egyházi szerek gyáratól, minő messze vidéken ritkítja párját. A nyílt egekbe eltünő Istenanya átszellemült alakja felkelő a vágyat bennünk is ama boldogság után, melynek ő részese lett; az őt fogadó angyali alakok hívólag biztatnak, hogy nyomdokain haladva mi is oda juthatunk; az üres sirbolt előtt álló négy evangelista igen kedves, vonzó alakjai, mint meganyi tanuk bizonyítják a legszen-

tebb szüz menybevételét, különösen szent Lukács, mintegy elragadtatva kitárt karokkal emelkedik a Messiás Anyja után, kiről különben is legtöbbet ő jegyzett fel evangéliumában; hát ama szende szüz alakok, kik az üres sírból kivett halotti tisztá fehér gyolcsról aláhulló különféle virágokkal ama mennyei illatot jelképezik, mely a hitetlen Tamás megérkezése után, az ő kívánságára felnyitott sírból áradott szét. Igen mindezek oly szép összhangban vannak vászonra téve, miszerint lehetetlen, hogy áhitatra, szent elragadtatásra ne kelte a szemlélet!

És ezen kedves oltárképnek felszentelési ünnepét ülte Horgospataka fiók-egyházközség Nagybaldogasszony napján, mint a templom bucsu ünnepén. És pedig ülte a lehető legnagyobb fény- és pompával. Ugyanis a helyi lelkész sulyos betegsége miatt az ünnepély megtartására oláhláposi collegáját n. t. Pál Gerő urat kérte föl, ki híveinek nagy számu kíséretében aug. 15-én fényes processióval jött körünkbe, kiket az oláh-láposbányai és horgospataki hívek Mária énekek zengedezése és harsogó zene kíséretében lelkes örömmel fogadtak. A vérnélküli áldozatot nevezett oláh-láposi lelkész ur mutatta be legelőször az új oltárkép előtt ama szintén teljesen új miseruhában, melyet a magas kincstár, mint kegyuráság, nem régiben hozatott említett templomnak; a szónoklatot pedig künn a szabad ég alatt n. t. Drágos Demeter oláh-láposbányai g. kath. lelkész ur tartotta, ki szent István apostoli királyunk ünnepén is lelkes hazafias beszédet tartott, s a rom. kath. lelkésznek több, mint 4 heti betegeskedése alatt igen nagy segélyére volt és van jelenleg is.

Igy folyt le e szép ünnepély, mely egyrészt a Nagybaldogasszonyunk iránti tisztelet és gyermeki hódolatnak oly fényes bizonyítéka vala, de a mely mig más részről édes emlékekkel tölti el a jelenváltak kebleit, addig fájdalmas érzet járja át azok szívét, kik jelen nem lehetnek.

A második ünnepély színhelye oláh-láposbánya volt. Mint általánosan tudva van, a jelen év jubileumi év, melynek kegyelmeiben szent Járdalokat tartott Kapnikbánya buzgó plébánosa fido Erősdí Dávid ur saját plébániája területén, de az utolsó processiót már Oláh-láposbányára vezette, hogy e hitközség hívei is, lelkészök betegsége miatt már négy hét óta nélkülözött saját szertartásu isteni tiszteletben részesülhessenek.

A buzgó plébános ur híveivel még szeptemb. 7-én délután elindult Kapnikbányáról és a gyönyörű szép, de hosszú és fárasztó uttal bíró Rotunda nevű hegyen áthaladva este, mintegy 8 órakor érkeztek meg Oláh-láposbányára. Az oláh-láposbányai és horgospataki hívek a g. kath. lelkész ur vezetése alatt a helybeli bányász-zenekar lelkesítő zengedezései mellett egészen Horgospataka végeig mentek eléjük.

Az ünnepély fénye tetőpontját más nap, azaz Kisasszonyunk ünnepén érte el, midőn helybeli magy. kir. bányakohó-hivatali főnök tkts. Lacheta János ur kegyes volt a zenekarnak megrendelni, hogy az isteni tisztelet alatt is zenéljenek, és ennek végén vendégeink tiszteletére térzenét is tartsanak. A szent misét és szónoklatot Kapnikbánya buzgó plébánosa végezte nála szokott áhitat és lelkesültséggel. Itt tartotta meg a „Te Deum“ ot is a jubileumi ájtatosság bevégezése fölött. De buzgóságát még ezzel nem végezte be, hanem a plébánián elköltött szerény

ebédke után, még vesperast tartván híveit ugyanazon rendben, mint jöttek, processióval kísérte haza. Isten vezérelje a buzgó lelkipásztort és jámbor híveit, kik nem tekintve a hosszú út fáradságait, édes Anyánk, Mária iránti tiszteletből és gyermeki szeretetből ily messzire átfáradtak, hogy a „bűnösek Oltalmá“-nak lábaihoz tegyék le hála áldozatokat az elvett jökeért, melyekben a jubileumi ájtatosság gyakorlata alatt kétségkívül általa részesültek! Isten vezérelje utaikon!

Expectans.

I R O D A L O M.

— Megjelent: „**Uj magyar Sion**“ Egyházirodalmi folyóirat. VII. évfolyam augusztusi füzet. Szerkeszti Zádori János. Tartalma: A kolostorok feloszlatásáról II. József idejében. — A halottégetésről. — A szabadkőművesség. — Adalékok a párbér jogi természetének meghatározásához. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Ára egész évre 6 frt.

— „**Gondülő**“ Szépirodalmi hetilap. II. évfolyam 52. sz. szerkeszti és kiadja: Székely Aladár Budapesten (Dob-utca 14. sz. Tartalma: Eladó birtokok. — Az utolsó kuruczvilág — A második leány. — A kenyérfarúsnő. — A borítékon vegyesek. — Jelen 52 számmal végződik e lap II-ik évfolyama és a jövő vasárnapi szám már mint a III. évfolyam első száma fog megjelenni s ezentúl minden szám 3—4 művészi illusztrációt fog hozni. — Ára: negyedévre 1 frt 50 kr, 3 frt, egészévre 6 frt.

„**Magyar háziasszony**“ Háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilap, V. évf. 32. szám. Szerkeszti: Andrea. Kiadja: Murányi Armin Budapesten. Ára: egész évre 6 frt, fél évre 3 frt, negyed évre 1 frt 50 kr.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Főpásztori adomány.** Nagyméltóságú és Főtisztelendő Lőnhart Ferencz Püspök ur f. év június havában történt körutja alkalmával a székely udvarhelyi irgalmas nővérek vezetése alatt álló rom. kath. leánynevelőnek egy az udvarán építendő kut létesítésére 200 frtot kegyeskedett adományozni, miáltal egy régen érzett szükségletet enyésztetett el, mely kegyes adományért midőn hála-köszönetét nyilvánítja az iskolaszék, nem mulasztja el kérni az egék urat, hogy nagybecsű és munkás életét a nevelésügy javára is sokáig tartsa meg.

A székely-udvarhelyi rom. kath. iskolaszék megbízásából: Szigethy István, isksz. jegyző.

— **Nyilvános köszönet.** Püspök ur ő nagyméltósága értesülvén a többféle csapatok által sujtott helyzetről, nemes szive sugallatát követve a szegény papok alapjából 40 frt segélyben kegyeskedett részesíteni. Fogadja azért ő nméltósága a nyilvánosság terén is fiúi hódolatommal párosult halámat, azon hő óhajjal egyesítve, miszerint a bölcs isteni gondviselés jöttetekben dus életét az egyház és haza dicsőségére még sokáig tartsa meg. Imecsfalva, 1886. szept. 11. Zomora Dániel, h. lelkész.

— **Zsinatvizsgát állott áldozatok.** A f. hó 14-én megtartott zsinatvizsgára megjelentek: Csibi Tamás

gelencei, Hosszu F. csikszentkirályi, László J. lembéni lelkészek és Karl J. n.-szebeni államgymnasiumi hittanár, kik mindannyian sikeresen állották ki a vizsgálatot. Vivant!

— **Pályázat.** A csik-szent tamási rom. kath. kántortanítói alomásra pályázatot nyitattik Ezen állomás évi jövedelmeit képezik: 1. Tisztességes lakás, mely áll: 2 szoba, egy konyha, egy kamrából pinczével, istálló, csür-sütőház vetemenyes és gyümölcsös kerttel. 2. Kepe: 52 kalongya rozs, 52 kalongya zab; és ospora: 30 frt. 3. Stola és ajtatos alapítványi pénz körülbelül 65 frt. 4. 75 szán lány tuzi ta. 5. 9 hold 550 □ öl szántó és kaszáló. Megjegyzendő, hogy az 1/3-ad rész kántortanítói jövedelemre nyugdíjazott öreg kántor hatalával az egész jövedelem élvezetébe jut az illető kántortanító. Pályázni kívánók kellően felszerelt iolyamodványaikat folyó évi Szeptember hó 25 ig bezárólag aoi irótnoz nyújták be, s ezen idő alatt probatereire jelenjenek meg. — Csik-Szent-Tamás, 1886-iki Szeptember 7-en. Fejér Manó, plebános iskolaszéki elnök.

— **Köszönetnyilvánítás.** Türkösben az új paplak felépítése után iskola és kántortanítói lakásnak a régi paplak használtatott a mult tanév kezdetéig. Az épületet rozzant volta miatt már tovább használni nem lehetett és kénytelenített a hitközség haszonbérbe kivenni házat iskola és kántortanítói lakásnak. Előállott szükséglete annak, hogy iskola építtessék. A paptelek végében lévő szűk heység nem volt célszerű, hogy arra építsenek. Abban történt megállapodás, hogy ha a vallásalapból utalványoztatik kellő összeg iskola-építésre: azzal a templom közelében lévő eladandó telek vasároztatassék meg. Ennek folytán az előleges alku megállapítását és jóváhagyását reményében kerületünk érdemes főesperese nagyságos és főtisztelendő Müller Ede lovag, apát-plebános ur által püspök urunk ó nagyméltóságához fejtesszetteit. Püspök ur ó nagyméltósága határtalan atyai jószágánál fogva kegyeskedett a nevezett telek megvásárlására megállapított alku szerint 1000 frt mond EZER FORINTOT o. é. adni. Ezen aidozatokesszeg a kegyes szívu főpásztornak a tanügy érdeklődése irant egy igen szép és fényes bizonyítékra vall, melyet a hívek nevében megköszönni elmulaszthatatlan kötelemnek tartok. Fogadjá tehát főpásztornak ó nagyméltósága a hívek hálás köszönetét ezen velök éreztetett nagy jótéteményeért, kegyes atyai gondoskodásáért. Tartsa meg a Mindenek Úra drága életét, hogy valósulhassanak meg magasztos ihletű lelkének mindama óhajai, a melyek megvalósulásáért nemesen érző szíve főpásztori kebelében oly hön dobog, Isten áldása kísérje minden törekveseit.

Ez utal köszönetemet nyilvánítom a fáradságtalan kerületi főesperes urnak is, ki saját költségén Brassóból kihozott szakértővel a megvásárlandó épületet behatólag megvizsgáztatva, közreműködése folytán a türköszi római kath. hitközség egy olyan diszes iskolai épületnek jutott birtokába, mely más pénzügyi viszonyok között 2000 — egész 3000 forint értéket képviselne. P. K.

Kath. könyvkereskedés és egyházi szerek müntézeté.

SZÜTS és TÁRSA

Budapest, II. ker. Ferencziek bazára 16. sz.

Mindennemű **egyházi-szerek, egyházi-szövetek, miscruhák, festmények, szobrok, zászlók, lobogók** stb.

Szent áldozási és bérmálási képek.

Kitünően ajánljuk az iskolai zárvizsgák alkalmával elosztásra szánt imakönyvek, képeinket, s **ifjúsági ajándékkönyveinket.** Ezek közül leginkább ajánlhatjuk a következő munkákat, a melyek mind tartalmuk, mind jutányos áruk tekintetében leginkább megfelelnek a gyermek-világnak:

Ifjusági könyvtár, írta Munkácsy Kálmán
Hóvirágok fiuk számára I. füzet 50 kr.

Ifjusági könyvtár, írta Rajkay Czeccilia.
Harmateseppek leányok számára II. füzet 50 kr.

Csicsáky, egy év Párisban, tűzve 80 kr.
vásznonkötésben 1 frt 60 kr.

Egyszerre megrendelt 6 példánynál egy tiszteletpéldánynyal szolgálunk.

Arjegyzékeket egyházi szerekről, könyvekről, képekről s olvasókról kívánatra **bérmelve** küldünk.

**Cristóf Ferencz-
fele**

Szobapadozat- fénymáz lak szagatlan és gyorsan szárad.

Praktikus sajátágánál fogva és egyszerű kezelés-módja miatt igen alkalmas a szobapadozatok befestésére és lakirozására. — Mindenki maga kezelheti. — A lakirozott szoba **két óra mulva** már használható. Különféle színekben (fédő-festék) és szintelen is kapható (csak fényességet adva).

Próbák- és használati-utasiást kaphatni a raktárakban.

Vidéki rakára: Gyulafehérvárt. Idősb Misselbacher J. B.-nél.

II. Előnyös Keresetli!

Minden rangus és állandó szelvények, kik a törvény által megengedett állam- és magán-sorsjegyek részle-fizetés mellettti áldásával (az 1883. évi XXXI. törv. czikk szerinti) foglalkozni kívánának igen előnyös feltételek mellett mindannál felvételek.

Neml. rosziglan. esetében

töke és kockázatias

(RISIKO)

neml. árt. hnyonia 100 egész 300 forint könnyen keshetb.

Ajánlatok a jelen fogalkozás megnevezésével intenzíve: aa fővárosi váltó-üzlet-eladásra.

ADLER és TÁRSA hoz Budapest. (1—6)

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorssajtóján Gyulafehérvárt.